

У времену у коме је заборав бржи од памћења а речи које ваља памтити све ређе, *сенке минулих личности*, сећања на њих и подсећање на њихове речи, изговорене или записане, нису само окрепљујуће, већ неретко и зацељујуће. Иако је Никола Милошевић остао у добром сећању не само својих колега и студената него читаве епохе којој је припадао, која би можда, кад би овај свет био другачији, чак могла и понети његово име, не значи да доба које је сада наступило има слуха за сваку врсту прошлости, или спремности за дијалог с онима чије је и ћутање речито. Овај темат зато представља покушај ослушкивања *речи* уобличених у једном времену и од самог тог времена, али које су загладане у нас и у нашу садашњост, очекујући да им смисао потврди *ово* време.

У част Николе Милошевића и његовог дела било је у периодици, за његовог живота, приређено пет темата: у часопису *Књижевности* 1980. године (бр. 8; четворо аутора), у *Књижевној речи* 1984. године (бр. 236; седморо аутора); у часопису *Књижевности* 1986. године (бр. 6/7; седморо аутора), у *Зборнику Мајнице српске за књижевност и језик* 1999. године (бр. 2/3; троје аутора), док је пети и најобимнији темат, састављен од радова четрнаесторо аутора, којима је и Никола Милошевић приложио један свој краћи текст, публикован у часопису *Књижевности* 2000. године (бр. 3/4). Након Милошевићевог пресељења с овог света 2007. године, уприличена су три темата у тој години: у *Летопису Мајнице српске* (бр. 5; троје аутора), у *Новој Зори* (бр. 13; троје аутора) и у ванредном (јунском), „комеморативном“ броју *Либерала*, у целини посвећеном Николи Милошевићу (петоро аутора). Ово је, дакле, девети по реду темат, додуше по обиму скромнији од неких претходних, посвећен делу нашег књижевног теоретичара, филозофа и романописца, културног делатника и политичара.

Радови у овом темату превасходно су резултат разговора са Округлог стола „Никола Милошевић – књижевни теоретичар и филозоф“, одржаног 23. маја 2018. године у Институту за књижевност и уметност, у оквиру (тадашњег) Пројекта „Културолошке књижевне теорије и српска књижевна критика“. Округли сто био је уприличен поводом обележавања шест деценија од почетка Милошевићевог научног рада, будући да је он своје прве две значајне студије, једне посвећене Достојевском а друге Алберу Камију, уврштене у *Анثро-*

*йолошке есеје* (1964), књигу која представља нуклеус читавог његовог књижевнотеоријског, филозофског па и књижевноуметничког дела, објавио 1958. године. У разговору су учествовала четворица аутора, од којих су тројица приложила радове за овај темат, при чему им се након тога, за потребе темата, придружио још један аутор.

У темату је на критички и студиозан начин осветљен један важан део Милошевићеве књижевнотеоријске и филозофске мисли, како онај из ранијег периода његовог научног стваралаштва, посвећен проблему метафизичког харакирија и негативног јунака, што говори о актуелности и провокативности те мисли и у данашњем тренутку, тако и онај који се из тог раног периода протеже до његових позних теоријских списа и романа, посвећен читању филозофије Лава Шестова и филозофији историје.

Српска наука о књижевности у делу Николе Милошевића досегла је висок ниво, али, као што је наш меланхолијом опхрван мислилац и сам подразумевао, свему дође време опадања. Међутим, опадање је неретко привидно. Да сенке минулих личности и љубави према тим сенима ипак нису само знак пролазног, и да зацељујуће делују и по саме истине меланхолије – јер нешто, упркос свему, мора да остане – потврђује, надамо се, ово скромно уздарје Милошевићевом делу, без имало сумње да ће трајност и неопходност његове мисли бити препознате не само у садашњем већ и у временима која ће тек доћи.